

EMBARGO tot 25 mei 2016 om 11.00 uur

Onderzoekscommissie-Oosting II over nader onderzoek:

Zoektocht naar ‘het bonnetje’: evident gebrek aan regie in politiek zeer gevoelige zaak

DEN HAAG, 25 mei 2016 – In de ambtelijke top van het ministerie van Veiligheid en Justitie is bij de zoektocht, van maart 2014 tot maart 2015, naar het betaalbewijs (‘het bonnetje’) van de schikkingsovereenkomst met Cees H. sprake geweest van een ‘evident gebrek aan regie in de politiek zeer gevoelige zaak van de ontnemingschikking’. Dat stelt de Onderzoekscommissie-Oosting II vast. In haar onderzoek vond de Onderzoekscommissie echter geen aanwijzingen van doelbewust tegengaan van het achterhalen van ‘het bonnetje’. De Onderzoekscommissie concludeert daarom dat er geen sprake is geweest van een doofpot. Zij werpt de vraag op of de door haar geconstateerde situatie van ‘verkokering’, ‘gebrek aan eenheid van optreden’ en ‘ontbreken van politieke sensitiviteit’ ‘per saldo niet ernstiger’ is. De Onderzoekscommissie-Oosting II werkt dit uit in haar *Rapport van het nader onderzoek naar de reconstructie van de ontnemingschikking*, dat zij vandaag presenteert.

Aanleiding

Aanleiding voor het nader onderzoek vormde de uitzending van het actualiteitsprogramma *Nieuwsuur* op 25 januari 2016. In deze uitzending zijn – geanonimiseerde – e-mailberichten getoond van medewerkers van het SSC-ICT¹. De e-mailwisseling – in de periode van 4 tot 6 juni 2014 – wekt de suggestie dat van hogerhand zou zijn besloten om het zoeken naar ‘het bonnetje’² te staken. In dat verband kwam in de uitzending de vraag naar voren of toen bij het ministerie van Veiligheid en Justitie (VenJ) sprake is geweest van een doofpot. Minister mr. G.A. (Ard) van der Steur stelde naar aanleiding van de uitzending van *Nieuwsuur* de Onderzoekscommissie-Oosting II (hierna ook: de Onderzoekscom-

1 Het SSC-ICT Haaglanden verzorgt – als *shared service center* – de ICT-dienstverlening voor een aantal ministeries, waaronder het ministerie van Veiligheid en Justitie. De ICT-dienstverlening van dat ministerie werd tot 1 januari 2014 verzorgd door een interne dienstverlener, het Gemeenschappelijk Dienstencentrum ICT (GDI). Het SSC-ICT ressorteert onder het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, en heeft vestigingen in Zoetermeer en Den Haag.

2 Bij ‘het bonnetje’ gaat het om het betaalbewijs van de afwikkeling van de ontnemingschikking uit 2000 tussen het Openbaar Ministerie en de voor hasjhandel veroordeelde Cees H. Ingevolge de schikkingsovereenkomst dienden de bij H. in 1993 in beslag genomen vermogensbestanddelen aan hem te worden teruggegeven, na aftrek van het bedrag van de ontneming (750.000 gulden). Op 7 september 2001 heeft het arrondissement Amsterdam het desbetreffende bedrag (4.710.627,18 gulden) overgemaakt naar de derdenrekening van de raadsman van Cees H.

missie) in, onder voorzitterschap van mr. dr. M. (Marten) Oosting. Van de commissie maken tevens mr. F.G. (Frans) Bauduin en mr. J.W. (Jaap) van den Berge deel uit.

Geen doofpot

De Onderzoekscommissie heeft, gelet op de genoemde e-mailwisseling binnen het SSC-ICT, het aan haar opgedragen nader onderzoek met name gericht op de inspanningen van maart 2014 tot maart 2015 tot reconstructie van de betaalgegevens. Zij komt tot de conclusie dat geen sprake is geweest van een welbewust besluit op enig hoger niveau om niet (verder) te (laten) zoeken naar de gezochte informatie over de betaalgegevens en om opdracht te (laten) geven om stappen in die zoektocht te staken. Met andere woorden: er is geen enkele aanwijzing gevonden voor een doofpot.

De Onderzoekscommissie: ‘Daargelaten het – beslist af te keuren – oogmerk van een doofpot: zo’n situatie veronderstelt in elk geval het organisatorische vermogen en de bestuurskracht om zaken effectief toe te dekken, en dat zo te houden. En ook om – met het oog daarop, en anders dan in deze zaak is gebeurd – de kring van betrokkenen zo klein mogelijk te houden. Van dat alles is naar het oordeel van de Onderzoekscommissie bij de zoektocht naar de betaalgegevens geen sprake geweest’.

Gebrek aan regie; ieder voor zich

De onderzoeksbevindingen roepen bij de Onderzoekscommissie echter wel het beeld op van een cultuur in de ambtelijke top van het ministerie van Veiligheid en Justitie van ‘ieder voor zich, binnen de grenzen van de eigen taak/functie en met het ontbreken van voldoende wederzijdse betrokkenheid en tegenspraak’. Bij de behandeling van het dossier heeft het van 2014 tot het aftreden, op 9 maart 2015, van minister Opstelten en staatssecretaris Teeven ‘ontbroken aan duidelijke, eenduidige en krachtige regie, en aan goede coördinatie en communicatie’. Er was een ‘gebrek aan daadkracht en eenheid’. Het rapport van het nader onderzoek bevestigt de conclusies van de op 1 mei 2015 ingestelde Onderzoekscommissie Ontnemingschikking en het oordeel van die commissie dat deze omstandigheden uiteindelijk ook afbreuk hebben gedaan aan een adequate informatievoorziening aan de Tweede Kamer.

De Onderzoekscommissie-Oosting I

Op 9 december 2015 heeft de Onderzoekscommissie Ontnemingschikking (hierna: Onderzoekscommissie-Oosting I) het rapport van haar onderzoek naar de ontnemingschikking gepresenteerd. Dat rapport bevat een uitgebreide reconstructie en beoordeling van de ontnemingschikking uit 2000 zelf, zoals die door een uitzending van *Nieuwsuur* van 11 maart 2014 weer in het nieuws kwam. In dat rapport werd verder geconcludeerd dat het in 2014 en 2015 bij het zoeken naar de betaalgegevens heeft ontbroken aan een goede regie.

Als voor de reconstructie van de betaalgegevens al direct een grondig onderzoek zou zijn ingesteld, zou niet tot het laatst zijn vastgehouden aan naderhand onjuist gebleken informatie over de hoogte van de betaling aan Cees H. Nu werd pas op 8 juli 2015 in het archief in Amsterdam het bankafschrift gevonden waarnaar in 2014 vergeefs was gezocht. Eerder, op 8 maart 2015, was het gelukt om langs digitale weg een schermafdruck te krijgen met de gezochte betaalgegevens. De vondst van die schermafdruck leidde de volgende dag, 9 maart 2015, tot het aftreden van minister mr. I.W. (Ivo) Opstelten en, met hem, staatssecretaris mr. F. (Fred) Teeven.

De Onderzoekscommissie-Oosting II

De Onderzoekscommissie-Oosting II kreeg de opdracht nader onderzoek te doen naar de reconstructie van de feiten in 2014 en 2015 met betrekking tot de afwikkeling in 2001 van de ontnemingsschikking van het Openbaar Ministerie in Amsterdam met Cees H. in 2000. Het nader onderzoek diende te gebeuren in het verlengde van de werkzaamheden van de Onderzoekscommissie-Oosting I. De door *Nieuwsuur* openbaar gemaakte e-mailwisseling van medewerkers van het SSC-ICT had ontbroken in de informatie die vanuit VenJ ter kennis was gebracht van de Onderzoekscommissie-Oosting I.

Onderzoekaanpak

De secretarissen-generaal van de ministeries van VenJ en van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelatie (BZK) hebben oproepen gedaan aan medewerkers van VenJ en het SSC-ICT om vertrouwelijk met de Onderzoekscommissie-Oosting II informatie te delen die voor het onderzoek van belang zou kunnen zijn. Dit leverde in totaal 13 meldingen op; geen ervan bevatte echter relevante nieuwe informatie. De Onderzoekscommissie heeft met 37 personen een of meer formele gesprekken gevoerd, en daarnaast enkele tientallen achtergrondgesprekken. De bevindingen berusten verder mede op omvangrijke informatie die is verkregen uit toegang van de Onderzoekscommissie tot de e-mailboxen van betrokken medewerkers. Alles bijeen heeft de Onderzoekscommissie het vertrouwen dat alle informatie die van belang is te achten voor haar onderzoek haar ook daadwerkelijk heeft bereikt. Bijlage 5 bij het rapport bevat een verantwoording van de onderzoekaanpak.

Dit persbericht zelf beperkt zich hierna tot een korte opsomming van de beoordeling door de Onderzoekscommissie van de gedragingen van een aantal verantwoordelijke ambtenaren/diensten, gevolgd door een weergave van de zelfevaluatie door de Onderzoekscommissie.

Zie voor een beknopt overzicht van de zoektocht naar 'het bonnetje' de bijlage van dit persbericht.

Beoordeling door de Onderzoekscommissie-Oosting II

De secretaris-generaal

Na de eerste uitzending van *Nieuwsuur*, 11 maart 2014, werd besloten om de ambtelijke leiding van de zoektocht naar de betaalgegevens op te dragen aan de toenmalige (tot 20 januari 2016) directeur-generaal rechtspleging en rechtshandhaving (DGRR) van het ministerie van VenJ, mr. G.N. (Gerard) Roes, tevens loco-secretaris-generaal (zie hieronder). De Onderzoekscommissie heeft echter ook uitgebreid aandacht besteed aan de rol van de toenmalige secretaris-generaal (SG) van het ministerie van VenJ, mr. drs. P. (Pieter) Cloo (aangetreden op 1 december 2012; teruggetreden op 20 maart 2015). Zij is kritisch over de manier waarop Cloo in de zaak van de ontnemingschikking zijn rol als SG heeft vervuld. De commissie heeft moeten constateren dat Cloo zich binnen VenJ niet een positie had weten te verwerven van onbetwist gezag.

Naar het oordeel van de Onderzoekscommissie had de SG ‘gezien zijn positie in de ambtelijke organisatie en zijn scharnierfunctie naar de politieke leiding, kunnen – en moeten – zorgen voor voldoende afstemming tussen DGRR en de andere in deze relevante eenheden. SG Cloo heeft dat echter nagelaten, en het bovendien veeleer laten gebeuren dat hij zelf in deze politiek gevoelige zaak – van meet af aan en tot het laatst – geheel terzijde werd gehouden, zodat hij feitelijk buitenspel heeft gestaan’.

Er was in de bewuste periode sprake van slechte verhoudingen binnen de ambtelijke leiding van VenJ, signaleert de Onderzoekscommissie. Om de bewindslieden van VenJ in staat te stellen hun politieke verantwoordingsplicht jegens de Tweede Kamer altijd goed te vervullen, moet de SG zich ervoor inzetten dat het ministerie functioneert als één geheel. Daarvoor is het nodig dat de bestuursraad een team vormt en eensgezind met de SG optreedt. Daarvan was in de periode van 2014-2015 geen sprake, zo stelt de Onderzoekscommissie vast.

Tegenover de Onderzoekscommissie heeft Cloo zijn afzijdigheid verklaard uit de hiervoor genoemde taakverdeling met Roes bij de behandeling van het dossier van de ontnemingschikking. De Onderzoekscommissie oordeelt dat dit niet had kunnen en mogen afdoen aan de verantwoordelijkheid van Cloo als SG om zich regelmatig goed op de hoogte te stellen van behandeling en voortgang van de zoektocht naar ‘het bonnetje’. Volgens de Onderzoekscommissie is Cloo ‘ernstig (...) tekortgeschoten in de regie zoals die in een gevoelig dossier als dit zeker ook van een SG als hoogste ambtenaar van het ministerie mocht en mag worden verwacht’.

De directeur-generaal rechtspleging en rechtshandhaving

De Onderzoekscommissie is niet gebleken dat de directeur-generaal rechtspleging en rechtshandhaving (DGRR) Roes en diens directie Juridische en Operationele Aangelegenheden (DJOA) zich eind mei 2014 ‘een eigen kritisch oordeel hebben gevormd over de kwaliteit’ van de zoektocht naar ‘het bonnetje’ tot dat moment. De Onderzoekscommissie wijst in dit verband vooral op het onderzoek van mr. H.A. (Henk) van Brummen. Van Brummen had op 23 april 2014 van de voorzitter van het college van procureurs-generaal

de opdracht gekregen tot het zoeken naar de betaalgegevens over de ontnemingsschikking, en bracht op 26 mei 2014 zijn eindrapport uit. Van Brummen concludeerde dat er geen *back-ups* meer waren van het administratiesysteem uit 2001, waarin ook het gezochte 'bonnetje' zich had moeten bevinden. Naderhand zou blijken dat deze conclusie van Van Brummen onjuist was. Zij is echter opgenomen als mededeling in de brief van minister Opstelten aan de Tweede Kamer van 3 juni 2014.

Na de ontvangst van het rapport van Van Brummen, was Roes ambtelijk weer geheel verantwoordelijk voor de inhoud van de informatieverstrekking aan de Tweede Kamer over de uitkomst van de zoektocht naar 'het bonnetje' tot dan toe. Uit diens rapport bleek dat Van Brummen niet de directie zelf van het SSC-ICT Haaglanden had geraadpleegd. De Onderzoekscommissie: 'Het had daarom in de rede gelegen dat Roes de directeur van het SSC-ICT, Van Graft, de gelegenheid zou hebben geboden om op de opstelling van Van Brummen over de *back-ups* te reageren voordat de eindversie van de brief aan de Tweede Kamer werd vastgesteld. De Onderzoekscommissie is van oordeel dat dit ten onrechte niet is gebeurd'.

De directeur DFEZ

Toenmalig (tot 15 december 2014) directeur van de Directie Financiële en Economische Zaken (DFEZ) van het ministerie van VenJ, drs. A.C. (Coen) Hogendoorn, heeft in april 2014 aan de Directie Financiën, Bedrijfsvoering en Control (DFBC) van DGRR zijn diensten aangeboden, in de tweede fase van de zoektocht. De Onderzoekscommissie oordeelt daar positief over. Van de handreiking werd evenwel geen gebruik gemaakt. Hogendoorn stond ook buiten de derde zoektocht (het onderzoek door Van Brummen) en was evenmin betrokken bij het opstellen van de brief aan de Tweede Kamer van 3 juni 2014.

Hogendoorn kreeg op 3 juni 2014 kennis van de mededeling in die brief dat er geen *back ups* meer zouden zijn. Hij was daar verbaasd over, omdat hij meende dat er wel degelijk nog *back ups* waren. Hogendoorn deelde zijn verbazing direct met toenmalig (tot 1 december 2014) directeur van het SSC-ICT, drs. ing. B. (Bob) van Graft. Dat leidde de volgende dag tot een zoektocht binnen het SSC-ICT (zie hieronder, en in de bijlage). Ook op dit punt oordeelt de Onderzoekscommissie positief over Hogendoorn. Zij merkt daarbij op dat er in zoverre sprake is geweest van toeval, dat zonder het contact tussen Hogendoorn en Van Graft het spoor in de zoektocht naar de betaalgegevens vermoedelijk zou zijn doodgelopen met de mededeling in de brief aan de Tweede Kamer van 3 juni 2014.

Hogendoorn werd op 6 juni in kennis gesteld van het feit dat bij het SSC-ICT inderdaad *back-ups* waren gevonden, waarop mogelijk ook nog de gezochte betaalgegevens uit 2001 zouden staan. Naar zijn zeggen heeft Hogendoorn de vondst van de *back-up* tapes direct gemeld aan SG Cloo, als zijn directe leidinggevende. Naar het oordeel van de Onderzoekscommissie heeft Hogendoorn ook in zoverre juist gehandeld. Volgens de Onderzoekscommissie heeft Hogendoorn echter in deze 'politiek zo gevoelige zaak' ten onrechte volstaan met de melding aan Cloo, en had hij toen ten minste ook Roes hierover moeten informeren, al dan niet binnen het verband van de bestuursraad.

OM: parket-generaal

De Onderzoekscommissie constateert dat het parket-generaal van het Openbaar Ministerie (OM) in de eerste drie stadia van de zoektocht naar de betalingsgegevens ‘amper is doorgedrongen tot het SSC-ICT’. Ook is de Onderzoekscommissie van oordeel dat het parket-generaal ‘er ten onrechte van heeft afgezien om de autoriteiten in Luxemburg te verzoeken om medewerking aan het vinden van de betaalgegevens, waar het betrof de twee banken in Luxemburg’. Het is volgens de Onderzoekscommissie ‘niet uit te sluiten dat ook langs die weg meer duidelijkheid over de betaalgegevens te verkrijgen was geweest’.

Het SSC-ICT

De Onderzoekscommissie wijst er op dat het SSC-ICT met elk van de aangesloten ministeries een dienstverleningsovereenkomst heeft gesloten. Het betreffende ministerie, in het geval van VenJ vertegenwoordigd door DFEZ, is ‘eigenaar’ van de data die bij het SSC-ICT in beheer zijn. Het SSC-ICT werkt alleen in opdracht van zijn ‘klanten’, aan wie ook de kosten worden doorberekend van het opgedragen werk.

In het nader onderzoek is gebleken dat medewerkers van het *team Operations&Infrastructure (O&I)* van het SSC-ICT eind 2011 een *jaar-back up* hadden gemaakt van alle systemen van VenJ die op dat moment in gebruik dan wel nog raadpleegbaar waren (zie daarover verder in de bijlage). Op deze *jaar-back-up* stonden ook nog de gegevens uit 2001. Dit was echter niet bekend bij hun collega’s van het *team Enterprise Resource Management* die vanuit VenJ en door Van Brummen waren benaderd met de vraag of er nog *back ups* waren. Er is dus sprake van een zeker toeval, namelijk dat er een *back-up* bleek te zijn gemaakt die ook gegevens bevatte van het systeem (*Jufis Poi*) dat tot en met 2001 operationeel was geweest.

Toen de medewerkers van het *team O&I* op 4 juni 2014 de bewuste *back-up tapes* alsnog hadden gevonden, is dat direct gemeld aan de leiding van het SSC-ICT. Deze heeft vervolgens DFEZ daar over ingelicht. In afwachting van een eventuele opdracht vanuit VenJ tot bewerking (*restore*), zijn de tapes bij het SSC-ICT voorzien van stickers en opgeborgen.

De Onderzoekscommissie heeft overigens geconstateerd dat op 4 en 5 juni 2014 nog geen sprake is geweest van enige bewerking van de *tapes* (zie ook over die bewerking verder in de bijlage). De veronderstelling dat op dat moment ‘het bonnetje’ al bijna was gevonden, berust dan ook op een misverstand.

Alles bijeen, oordeelt de commissie dat het SSC-ICT, vanuit zijn taak en verantwoordelijkheid, adequaat heeft gehandeld.

Minister Van der Steur, staatssecretaris Dijkhoff

Op 16 december 2015 ging de Tweede Kamer over het onderzoeksrapport van de Onderzoekscommissie-Oosting 1 in debat met minister-president drs. M. (Mark) Rutte (VVD), minister Van der Steur en staatssecretaris van VenJ dr. K.H.D.M. (Klaas) Dijkhoff (VVD). Van der Steur en Dijkhoff waren op 20 maart 2015 Opstelten en Teeven opgevolgd.

In dit debat merkte Dijkhoff op: ‘Een van de dingen die gezegd werden – dat hebben wij ook in de beantwoording aangegeven – was dat maandag (9 maart 2015) de gedachte nog was om te zeggen: dankzij de gegevens van Nieuwsuur hebben wij het terug kunnen vinden en dat het heel moeilijk en technisch was. Ik snap wel dat het voor sommigen heel technisch was, maar zo ingewikkeld was het ook niet als je de juiste specialisten hebt. Die informatie had gewoon al jaren eerder gevonden kunnen worden’.

Later in het debat voegde Dijkhoff hieraan toe: ‘Nieuwsuur kon dat toen wel. Dat is knap werk, maar die maandag [9 maart 2015] werd frustrerend toen bleek dat, als gewoon eerder op die plek gezocht was en als eerder specialisten waren ingehuurd, wij dat wel hadden kunnen ontsluiten’. Verderop in het debat zei minister Van der Steur: ‘dat had een jaar eerder al gekund, als ze de juiste mensen op de ICT hadden gehad. Daar zat natuurlijk ook de fout die gemaakt is’.

De Onderzoekscommissie is van oordeel dat de betrokken medewerkers van het SSC-ICT ‘professioneel hebben gehandeld en hun taken naar behoren hebben uitgevoerd. De uitspraken van minister Van der Steur en van staatssecretaris Dijkhoff (...) doen geen recht aan de inspanningen van de medewerkers van het SSC-ICT in 2014’.

Plaatsvervangend SG VenJ, directeur-generaal BZK

De Onderzoekscommissie heeft vastgesteld dat op 10 maart 2015, de dag na het aftreden van beide bewindslieden van VenJ, door het SSC-ICT een memo is opgesteld met een korte omschrijving van de onderzoeksvragen die in 2014 en 2015 aan het SSC-ICT waren gesteld (zie verder in de bijlage). Dit was gebeurd in opdracht van de directeur-generaal organisatie en bedrijfsvoering Rijk (nu: overheidsorganisatie) van het ministerie van BZK, drs. S.M. (Simone) Roos, onder wie het SSC-ICT toen viel. Dit memo beschrijft onder meer beknopt de zoekactiviteiten binnen het SSC-ICT tussen 4 en 6 juni 2014. Het memo was mede opgesteld met het oog op de te verwachten komst van een onderzoekscommissie waar de motie-Slob (10 maart 2015) om had gevraagd.

DG Roos heeft direct nadat zij het memo had ontvangen persoonlijk een uitdraai (*hard copy*) ervan gegeven aan de toenmalige (tot 1 februari 2016) plaatsvervangend SG van het ministerie van VenJ, drs. N.C. (Nicole) Stolk-Luyten. Voor de commissie valt evenwel niet goed te begrijpen waarom Roos heeft gemeend hiermee te kunnen volstaan, ‘zonder er tegelijk voor te zorgen dat het Memo ook digitaal zou worden aangeboden aan de politieke en ambtelijke leiding van het ministerie van Veiligheid en Justitie’.

Volgens mevrouw Stolk-Luyten heeft zij het memo direct overhandigd aan haar SG, Cloo. Cloo heeft de Onderzoekscommissie laten weten dat hij het memo vervolgens weer aan mevrouw Stolk-Luyten had teruggegeven. Indien mevrouw Stolk-Luyten in haar lezing wordt gevolgd, dan had zij naar het oordeel van de Onderzoekscommissie voor zichzelf een kopie van het memo moeten maken, of in elk geval het memo moeten laten archiveren op het bureau-SG, om zo in elk geval Roes een kopie van het memo te kunnen geven. Als Cloo zou worden gevolgd in zijn lezing, dan valt volgens de Onderzoekscommissie niet te begrijpen dat hij het memo heeft terug gegeven zonder daar zelf verder enige actie op te nemen.

Aldus is het memo in 2015 bij VenJ niet verder gekomen dan mevrouw Stolk-Luyten en Cloo. Het memo heeft de Onderzoekscommissie-Oosting I helaas nooit bereikt. Direct na de uitzending van *Nieuwsuur* van 25 januari 2016 heeft het ministerie van BZK het memo opnieuw gestuurd aan het ministerie van VenJ. Het is vervolgens meteen in handen gesteld van de Onderzoekscommissie.

Zelfevaluatie Onderzoekscommissie

In haar rapport sprak de Onderzoekscommissie-Oosting I als oordeel uit ‘dat de politieke en ambtelijk leiding van het ministerie van Veiligheid en Justitie na (de aankondiging van) de eerste uitzending van *Nieuwsuur*, 11 maart 2014, grote moeite heeft gehad om de juiste feitelijke informatie te vergaren. Hierdoor was toenmalig minister Opstelten niet in staat zich naar behoren naar de Tweede Kamer te verantwoorden’. In dat rapport oordeelde de Onderzoekscommissie-Oosting I ook dat de regie op deze informatievergaring tekort was geschoten: er waren veel spelers, maar het ontbrak aan een regisseur die de rolverdeling strak in de hand had.

In een zelfevaluatie aan het slot van haar rapport constateert de Onderzoekscommissie-Oosting II dat de informatiepositie van de Onderzoekscommissie-Oosting I ‘enkele hiaten’ heeft vertoond: ‘Als de Onderzoekscommissie Ontnemingschikking wél zou hebben beschikt over informatie over de inspanningen bij het SSC-ICT in de eerste dagen van juni 2014, dan zou zij daar ongetwijfeld nadere aandacht aan hebben besteed, in haar onderzoek zelf, en daarmee ook in de bevindingen en de beoordeling in het onderzoeksrapport. Dat had er wellicht toe kunnen leiden dat de situatie was vermeden die aanleiding heeft gegeven tot de instelling van de huidige onderzoekscommissie’.

De Onderzoekscommissie-Oosting I heeft ‘geen enkele aanwijzing’ gehad ‘om te vermoeden dat haar bepaalde relevante informatie werd onthouden’. Sinds de vondst op 8 maart 2015 van de schermafdruk met ‘het bonnetje’ werd duidelijk dat er wel *back-up tapes* waren geweest. De vondst van de schriftelijke bankafschriften, op 8 juli 2015, bevestigde ondubbelzinnig de juistheid van de digitaal gereconstrueerde betaalgegevens. Daarmee was er voor de Onderzoekscommissie-Oosting I op zichzelf, gegeven haar opdracht, ‘niet (langer) een directe aanleiding en noodzaak om ook het digitale spoor nog verder uit te zoeken dan zij, ook in haar contact met het SSC-ICT, heeft gedaan’.

Op beide oproepen van de Onderzoekscommissie-Oosting I op het intranet van VenJ om alle relevante informatie aan haar beschikbaar te stellen, is geen enkele reactie gekomen. De Onderzoekscommissie-Oosting II meent echter dat ‘achteraf bezien’ moet ‘worden geoordeeld dat de Onderzoekscommissie-Oosting I er toch goed aan had gedaan om ook nader in te gaan op de vraag waarom de succesvolle digitale reconstructie in de dagen van 5 tot en met 8 maart 2015 niet al veel eerder is uitgevoerd. Had zij zich die vraag met meer nadruk gesteld, dan zou zij wellicht toen al ook op het spoor zijn gekomen van de inspanningen bij het SSC-ICT van begin juni 2014.’

Niettemin ziet de Onderzoekscommissie-Oosting II in het nu voltooide nader onderzoek een 'ondubbelzinnige bevestiging' van het oordeel in het rapport van de Onderzoekscommissie-Oosting I dat de zoektocht naar 'het bonnetje' ontoereikend is geweest en dat de regie hierop is tekort geschoten: 'Het geeft van dat eerdere oordeel een verdere onderbouwing en uitwerking, maar leidt niet alsnog tot een wezenlijk ander perspectief op de nu nog nader onderzochte gedragingen'.

Noot voor de redactie, niet bestemd voor publicatie

Voor informatie kunt u contact opnemen met Gert Jan Verhoog (mobiele telefoon: 06 - 52 53 98 97; e-mailadres: g.j.verhoog@schinkelhoekverhoog.com)

Beknopt overzicht van het zoeken naar ‘het bonnetje’

De Onderzoekscommissie heeft de periode waarop het onderzoek betrekking heeft, verdeeld in twee fasen: 2014 en 2015. Zij heeft het jaar 2014 nader verdeeld in vier zoektochten. Aldus komt de Onderzoekscommissie voor het zoeken naar ‘het bonnetje’ tot in totaal vijf zoektochten:

- de eerste zoektocht: rond de uitzending van *Nieuwsuur* van 11 maart 2014;
- de tweede zoektocht: de weken na die uitzending;
- de derde zoektocht: het onderzoek van Van Brummen (23 april-26 mei 2014);
- de vierde zoektocht: 3 tot en met 6 juni 2014;
- de vijfde zoektocht: na de uitzending van *Nieuwsuur* van 4 maart 2015 (5-8 maart 2015)

Het ging in elk van deze zoektochten om gegevens (schriftelijk en/of digitaal) over de afwikkeling in 2001 van de ontnemingsschikking uit 2000 tussen het openbaar ministerie in Amsterdam (vertegenwoordigd door de toenmalige officieren van justitie mr. F. (Fred) Teeven en mr. B. J. (Ben) Swagerman) en Cees H. Aanleiding voor dit zoeken was de uitzending van *Nieuwsuur* van 11 maart 2014. Daarin werd gemeld dat justitie tussen de 5 en 6 miljoen gulden had overgemaakt aan Cees H. Dat bedrag was geparkeerd geweest op bankrekeningen van Cees H. in Luxemburg waarop het Openbaar Ministerie beslag had laten leggen.

Minister van VenJ mr I.W. (Ivo) Opstelten (vvd) gaf opdracht voor een grondig onderzoek, om de bij de overheid beschikbare bewijsstukken te achterhalen waaruit kon blijken welk bedrag precies was overgemaakt.

De vijfde zoektocht werd ingezet na de uitzending van *Nieuwsuur* van 4 maart 2015. Dit leidde op 8 maart 2015 bij het SSC-ICT tot de vondst in een digitaal bestand van ‘het bonnetje’ (in de vorm van een schermafdruk). Het bedrag op ‘het bonnetje’ (4.710.627,18 gulden) was veel hoger dan het bedrag (1,25 miljoen gulden) dat de minister eerder tegenover de Tweede Kamer had genoemd. Een dag later traden Opstelten en Teeven af. Op 8 juli 2015 trof de Erfgoedinspectie het schriftelijke bonnetje (bankafschriften van de bewuste betaling) aan in een dossier van het arrondissement Amsterdam.

Het nader onderzoek van de Onderzoekscommissie-Oosting II betreft vooral de activiteiten bij VenJ die gericht waren op de reconstructie van de betaling aan Cees H.

‘Geen back-ups beschikbaar’

De derde zoektocht naar ‘het bonnetje’ begon op 23 april 2014, met de opdracht van de voorzitter van het college van procureurs-generaal aan mr H.A. (Henk) van Brummen. Navraag bij een medewerker van het SSC-ICT te Zoetermeer leerde Van Brummen dat er geen toegang meer mogelijk was tot het oude administratiesysteem van Justitie uit 2001: ‘Het systeem was inmiddels uitgezet’, schreef Van Brummen in zijn onderzoeksrapport

van 26 mei 2014. Uit de mededeling van de medewerker van het SSC-ICT had hij afgeleid dat er ‘geen *back-ups* beschikbaar’ waren.

Die informatie in het rapport-Van Brummen vormde de basis voor de mededeling van minister Opstelten in een brief van 3 juni 2014 aan de Tweede Kamer dat er geen *back-ups* meer beschikbaar waren: ‘Dientengevolge zijn gegevens van vóór 2002 niet meer raadpleegbaar’. Directeur Financiële en Economische Zaken (DFEZ) van VenJ, drs. A.C. (Coen) Hogendoorn, die niet betrokken was geweest bij de derde zoektocht en het rapport-Van Brummen niet kende, meende echter dat er wel degelijk *back-ups* waren gemaakt. Hierover nam hij op 3 juni 2014 contact op met toenmalig directeur van het SSC-ICT, drs. ing. B. (Bob) van Graft. DFEZ vertegenwoordigt VenJ als ‘eigenaar’ van de systemen tegenover het SSC-ICT.

Wel back-up beschikbaar

Een dag later begon binnen het SSC-ICT de vierde zoektocht. Nog dezelfde dag troffen medewerkers 26 *tapes* aan met een soort reservebestand (*jaar-back-up*). Daarop stonden ook nog gegevens uit 2001. Een andere afdeling van het SSC-ICT dan de afdeling waarbij Van Brummen had geïnformeerd, bleek eind 2011 deze *jaar-back-up* te hebben gemaakt. Het digitale administratiesysteem dat tot en met 2001 in gebruik was geweest (*Jufis Por*), was vanaf 2002 afgesloten, maar tot begin 2012 nog wel raadpleegbaar geweest. Op 6 van de gevonden 26 *tapes* met de *jaar-back-up* van eind 2011 stonden ook de gegevens van het oude *Jufis Por*.

Van Graft liet de gevonden 26 *tapes* bewaren in een kluis in de kelder van het SSC-ICT. De betrokken *tapes* werden voorzien van *post-it stickers*, om ze bij een mogelijke opdracht van VenJ tot een *restore* eenvoudig terug te kunnen vinden. Als dienstencentrum beheert het SSC-ICT digitale systemen van een aantal ministeries, waaronder VenJ. Voor het bewerken en inlezen van de *tapes* was volgens de dienstverleningsovereenkomst een opdracht nodig van VenJ (DFEZ), als ‘eigenaar’ van de bewuste informatie. Een medewerker van het SSC-ICT meldde de vondst van de *tapes* op 6 juni 2014 aan een medewerker van DFEZ. De medewerker van DFEZ gaf deze vondst direct door aan de directeur DFEZ, Hogendoorn.

Geen herinnering

Hogendoorn lichtte, naar zijn zeggen, vervolgens meteen zijn directe leidinggevende, secretaris-generaal (SG) van VenJ mr. drs. P. (Pieter) Cloo in over de vondst van de *tapes*. Hogendoorn liet dat ook aan één van zijn afdelingshoofden weten. Cloo heeft tegenover de Onderzoekscommissie verklaard geen herinnering te hebben aan deze informatie van Hogendoorn. De Onderzoekscommissie acht de mededeling van Hogendoorn meer aannemelijk dan de lezing van Cloo.

Hogendoorn heeft echter de vondst niet ook gemeld in de vergadering van de bestuursraad van VenJ op 6 juni 2014, of rechtstreeks aan de directeur-generaal rechtspleging en rechtshandhaving (DGRR), mr. G.N. (Gerard) Roes, dan wel aan diens directeur DFBC (Financiën, Bedrijfsvoering en Control), drs. R.J.F. (Ronald) Baarends.

Hoe dan ook zou het na de vondst van de *back-up tapes* tot 5 maart 2015 duren voordat vanuit VenJ aan het SSC-ICT de opdracht kwam tot een *restore* van de *tapes*, om aldus na te gaan of langs die weg ‘het bonnetje’ zou kunnen worden gevonden. De Onderzoekscommissie over de situatie in juni 2014: ‘*er is niet een opdracht gegeven aan het SSC-ICT om iets niet (verder) te doen; daarentegen is in juni 2014 een opdracht aan het SSC-ICT uitgebleven om iets wél te gaan doen*’.

Tien stappen tot schermafdruck bonnetje

De tweede uitzending van *Nieuwsuur*, op 4 maart 2015, was de aanzet tot de laatste, vijfde, zoektocht, van 5 tot en met 8 maart 2015. De zoektocht bestond toen uit het bewerken en inlezen van de *tapes*. Dit leidde er uiteindelijk toe dat op 8 maart 2015 de schermafdruck van ‘het bonnetje’ in beeld kwam. Voor deze nieuwe zoektocht had het SSC-ICT toen als nog van VenJ de opdracht gekregen.

Na de vondst (op 4 juni 2014, in de vierde zoektocht) van de *jaar-back-up* moest het SSC-ICT in de periode van 5 tot en met 8 maart 2015 (de vijfde zoektocht) in totaal tien stappen doorlopen alvorens de betaalgegevens konden worden achterhaald. Daarbij was het op voorhand ‘nog geenszins zeker dat ook elk van die achtereenvolgende stappen met succes zou kunnen worden uitgevoerd’. Dat ‘het bonnetje’ – zoals *Nieuwsuur* op 25 januari 2016 berichtte – op 5 juni 2014 ‘zo goed als gevonden’ was, strookt dan ook niet met het hiervoor genoemde stappenschema’, zo constateert de Onderzoekscommissie.

Een van de afdelingshoofden van DFEZ heeft vanuit VenJ leiding gegeven aan het team bij het SSC-ICT dat van 5 tot en met 8 maart 2015 de vijfde zoektocht heeft uitgevoerd. Hij heeft hiervan op 9 maart 2015 een verslag opgesteld, dat nog diezelfde dag is gevalideerd door de Auditdienst Rijk.

De Onderzoekscommissie gaat in haar rapport ook in op de manier waarop het SSC-ICT na de uitzending van *Nieuwsuur* van 4 maart 2015 opdracht heeft gekregen tot een nieuwe en ultieme zoekinspanning. Gebleken is dat Cloo en Roes op 4 en 5 maart 2015 op dit punt langs elkaar heen hebben gewerkt: ‘een pijnlijke illustratie van een gebrek aan afstemming binnen de ambtelijke top van het ministerie van Veiligheid en Justitie’.

Memo van 10 maart 2015

Naar aanleiding van de vondst van ‘het bonnetje’ liet drs. S.M. (Sylvia) Bronmans, die Van Graft op 1 december 2014 was opgevolgd als directeur van het SSC-ICT, een memo (10 maart 2015) opstellen met een korte omschrijving van ‘de gestelde (onderzoeks)vragen aan SSC-ICT HL/ZM ten aanzien van informatieverstrekking of mogelijkheid daartoe, in het kader van de betalingen Cees H.’.

Het SSC-ICT deed dit in opdracht van directeur-generaal organisatie en bedrijfsvoering Rijk (nu: overheidsorganisatie) van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), drs. S.M. (Simone) Roos, onder wie het SSC-ICT toen viel. Roos vroeg om het memo voor de bestuursraad van BZK. Een dag eerder had ze haar bewindsman, minister voor Wonen en Rijksdienst drs. S.A. (Stef) Blok, al ingelicht over de betrokkenen-

heid van het SSC-ICT bij de zoektocht in 2014 en 2015 naar ‘het bonnetje’. Een belangrijke aanleiding voor het opstellen van dit memo was de te verwachten instelling van een onafhankelijke onderzoekscommissie waar de motie-Slob op 10 maart 2015 om had gevraagd. Blok was van 10 tot 20 maart 2015 waarnemend minister van VenJ.

Het memo van 10 maart 2015 geeft onder andere aan: ‘In de gebruiksjaren is het systeem maandelijks gebackupped. Een jaarset, de jaartapes, zijn hiervan bewaard (26 stuks)’. Verderop in het memo: ‘5 juni 2014 is door (-) (SSC-ICT) aan Bob van Graft mondeling teruggekoppeld dat er mogelijk *tapes* zijn en dat gekeken wordt naar de kwaliteit en mogelijkheden voor *restore*. Bob heeft daarop aangegeven dat de werkzaamheden stopgezet kunnen worden omdat er op dat moment voldoende informatie is met het gegeven dat de *tapes* er nog zijn. Er is gevraagd de *tapes* goed te bewaren. Deze terugkoppeling is intern per mail gecommuniceerd. Er wordt van uit gegaan dat Bob hierover met Coen Hogendoorn (directeur DFEZ) en (-) (DFEZ) in ieder geval mondeling en wellicht per mail heeft gecommuniceerd’.

Interessant document voor onderzoekscommissie

Roos heeft op 11 maart 2015 het memo laten lezen aan minister Blok en secretaris-generaal drs. R. (Richard) van Zwol van BZK. Ze gaf daarbij aan dat ze het memo zou geven aan plaatsvervangend SG van VenJ mr. drs. N.C. (Nicole) Stolk-Luyten, haar eerste aanspreekpunt op dat departement, omdat het volgens Roos een interessant document was voor de inmiddels aangekondigde onderzoekscommissie. Blok liet haar weten dat ze daar goed aan zou doen.

Dezelfde dag gaf Roos een uitdraai van het memo aan Stolk, die het vervolgens meteen gaf aan SG Cloo, haar leidinggevende. Volgens Stolk las Cloo het memo en nam hij dit vervolgens met zich mee. Volgens Cloo gaf hij echter het memo na lezing terug aan Stolk. Op 15 maart 2015 bood Roos Stolk aan haar een digitale versie van het memo te sturen. Stolk reageerde niet op dit aanbod, naar eigen zeggen omdat de vraag van Roos haar niet duidelijk was. De Onderzoekscommissie houdt het op miscommunicatie tussen beiden.

Hoe dan ook heeft dit belangrijke memo de Onderzoekscommissie-Oosting 1, officieel ingesteld op 1 mei 2015, nooit bereikt. Dat geldt ook voor de e-mailwisseling tussen medewerkers van SSC-ICT in de periode van 4 tot en met 6 juni 2014 die *Nieuwsuur* op 25 januari 2016 naar buiten heeft gebracht.